

Τι ώραιο τὸ παιδάκι του! Ζαρώνει τὰ φυσάκια του μὲ τὸ φῶς, μᾶς δέν ξυπνᾷ.

— Σήμερα ἔβηξε πάλιν πολύ.

— "Εἶπε πάλιν!!!

— Ναι.

— Μήπως τὸ ἐμπιστεύθηκες στάχερια τῆς νταντᾶς;

— Ἐγώ;

— Ναι, βέβαια: σὲ εἶδα τὸ πρωὶ ὅταν ἐμπορικά.

Ο κύριος Φιλάρετος Δημόπουλος μὲ τὸ ὑψός τῶν 45 διαλέξεων του, ἔξαπτεται, βηματίζει πυρετωδῶς μὲ κίνδυνον νὰ ἔξυπνησῃ τὸ παιδάκι του καὶ λέγει :

— Κυρίσι, μιᾶς μάνα ποῦ ἔχει παιδιά, δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν κούνια τοῦ παιδιοῦ της. Τὰ ἔνα χέρια, δὲν μποροῦν βέβαια νὰ τὸ περιποιοῦνται καὶ ἡ ἔνην καρδιὰ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ πονέσῃ. Τὴν ἔνην ω ἐγὼ τὴν Μαργαρίτα. Καλὸ κοριτσίδι, ἀλλὰ καρδιὰ πολὺ τευφερή...

— Μά, Φιλάρετε, ἡ μπτέρα ἡτον ἀρρωστητή καὶ πετάχθικα μιᾶς στιγμοῦλα Δὲν ἥμουν στὰ ἐμπορικά. "Α... οὐτε μισή ώρα... δὲ τὸ δόκιζομαι.

— Μά αὐτὴ ἡ μισή ώρα ἔφερε αὐτὴ τὴν κατάστασι

Τὲ διγγελοῦδι παθαίνει νέαν κρίσιν βιηχός, ὁ κ. Δημόπουλος νέαν κρίσιν λύσθης, ὁ κ. Δημόπουλος νέαν κρίσιν ἀπελπισίας.

— Θὰ μαζέψω ὄλους τῶνς iatrodous τῆς πρωτευούσης.

— Μά, Φιλάρετε, μὴ γίνεσαι παιδί. 'Ο iatrodos ἥλθε καὶ μὲ καθησύχασε. Τοῦ διδώ τὰ iatrodiká τακτικά. Θὰ τοῦ τὰ δύσω ως τὸ πρωὶ καὶ θὰ τοῦ περάσῃ ὁ βίχας. Πλήγαινε δὲ παρακαλῶ νὰ ἴσυξθη. Δὲν φάνει ποῦ κοπιάζεις στὸ γραφεῖον τόσῳ πολὺ. Συχώρεσε μὲ ἀν νομίζῃς πῶς ἔσφαλα, μᾶς ἡδύχασε. Σὲ τὸ θερμοπαρακαλῶ.

Τοῦ ἐφίλοιούσε τὸ χέρι. 'Ο κ. Δημόπουλος καθησύχαζε καὶ ἡρεμώτερος τῷρα, λέγει :

— "Άννα μου, δέ συγχωρώ. Μά δὲ παρακαλῶ νὰ τὸ ἐννοίσῃς καλά, ὅτι τὸ παιδί ἀρρωστητῇ δὲ ἔνα χέρια.

..

Η μικρὰ iatrodos ἐσύναξε τὸ ποδόν τὸ ἀπαιτούμενον διὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ κ. Δημοπούλου.

Ο κ. Δημόπουλος εἶναι εύτυχης καὶ ὑπεροφανος διὰ τὸ μάρμαρον, ἀλλὰ .. θὰ ἐπροτιμοῦσε νὰ τοῦ τὸν ἀνύγειρον διὰ ἀλλας ἐκδουλεύσεις. 'Εκείνην ἡ ἐπιγραφή - Τῷ "Ατλαντι τῆς χειραφεσίας, αἱ χειράφετοι - τὸν ταράττει. Φοβεῖται μῆπως ἡ "Άννα, ἡ ὄποια μὲ χιλίας προφυλάξεις ἔως τῷρα δὲν ἀνέγνωσε τὰ ἀρρητά του, ἀντιμετωπισθῇ μὲ τὸν ἀνδριάντα.

Τὸν τρομάζει, ὅπως βλέπετε, ἐκεῖνο ποῦ ἐτάραττε τὸν πρόσων του, τὸ διατικεῖται!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

EN ΕΛΛΑΔΙ^{*)}

Ο Δοξαρᾶς ἀιέπρεψε διὰ τῆς ἀνδρείας του καὶ τοῦ ζήλου ὑπὲρ τοῦ ἑνετικοῦ μεγαλείου, ἀλλὰ περισσότερον ἔδεξεσθη ὡς καλλιτέχνης καὶ διὰ τὴν ἐργασίαν του ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως ἐν Ἑλλάδις τῆς ζωγραφικῆς.

Σημαντικαὶ ἦσαν αἱ παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐνετικὴν Πολιτείαν προσενεχθεῖσαι ὑπηρεσίαι. Μημηθεῖς τὸ παράδειγμα τοῦ πατρός, ἔδειξεν ήρωις μὲν καὶ φιλοπατέραν, ἐκστρατεύσας εἰς Χίον ἔχων ἴδεις μισθωτούς· κατώρθωσε δὲ ν' ἀποσπάσῃ τῆς τουρκικῆς ὑπηρεσίας τὸν συμπατριώτην του Λιθέριον Γερακόρην τῷ 1696, ὃνδρα ἰσχυρὸν καὶ διάστρων. Ἐπίσης προσεπάθησε μετὰ πολλοῦ ζήλου νὰ διατηρήσῃ πιστοὺς εἰς τὴν Ἐνετικὴν Πολιτείαν τοὺς Μανιάτας, διηγείλυντες τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ζωστροφιῶν πρὸς βοήθειαν τοῦ στόλου καὶ τῶν νήσων καὶ τελευταῖον μετὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Ηελοποννήσου ἀπέλιπε καὶ πατρίδα καὶ περιουσίαν καὶ οὐδὲ τὰ δελεάσματα καὶ αἱ πρεσκλήσεις τῶν Τσύρκων ἵσχυσαν νὰ τὸν μεταπείσωσιν. Διὰ τὰς πολλὰς καὶ πολυειδεῖς ὑπηρεσίας προσύνογσεν ἡ Ἐνετικὴ Πολιτεία περὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Τῷ ἔδειξαν κτήματα διαθέσιμα ἐν τῇ ἀρτίως τότε κατακτηθείσῃ Λευκάδῃ. Ἐπίσης ἡ Ἐνετικὴ Πολιτεία τῷ ἀπένειψε τὸν τίτλον τοῦ ἱππότου καὶ ἐπισήμως δουκικὰ ἔγγραφα πιστοποιοῦσι μετ' εὐγνωμοσύνης ἐπὶ τῇ πίστει τῆς οἰκογενείας Δοξαράδων εἰς τὰ πάτρια, καὶ ὅτι ὅτι ἐθυσιάσθησαν διὰ τὴν δόξαν τῆς Πολιτείας⁽¹⁾.

X

Περὶ τοῦ καλλιτεχνικοῦ καὶ φιλολογικοῦ βίου τοῦ Παναγιώτου Δοξαρᾶ πρῶτος κατέγινεν ὁ σοφὸς τῆς Κερκύρας ἴστορικὸς Μουστοξύδης. 'Αφετηρία δὲ τῶν ἔρευνῶν τοῦ Μουστοξύδου ὑπῆρξε ζωγραφία τις τοῦ Δοξαρᾶ, παρ' ἑαυτῷ σωζομένη καὶ ἐν μικρογραφίᾳ παριστῶσα τὸν κόμητα Σουλεμπούργον, τεχνητῶν ἐπὶ χαλκοῦ εἰργασμένη διὰ ἐλασματῶν χρωμάτων. Εἴκονίζεται δὲ ὁ πολεμιστὴς μέχρι στέρων, περιβεβλημένος περφυρᾶν χλαμύδα καὶ τεθωρακισμένος. "Οπισθεὶς δὲ τοῦ χαλκοῦ ἀναγινώσκεται : «Ἐκτύπωμα Ιωάννου Ματθίου Κόμητος Σκελεμπούργου τῆς Γαληνοτάτης τῶν Ἐνετῶν Ἀριστοκρατίας κατ' Ἡπειρον Στρατάρχου καὶ

^{*)} Συνέχεια

Εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον ἐν σελ. 32, στήλ. 2, στήλ. 38-44 ἡ φράσις «Παρὰ σεβαστοῦ φίλου — εύρισκετο εἰς τὴν Ζάκυνθον» παρεισέφρεσε κακῶς, διότι ἀναφέρεται κατωτέρω, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ Νικολάου Δοξαρᾶ, υἱοῦ τοῦ Παναγιώτου.

(1) Μουστοξύδου, Ἐλληνομήμων σελ. 18 — Σάντα Νεοελληνικὴ φιλολογία σελ. 424-426.

ΕΜ. ΛΑΜΠΑΚΗ

'Αθηγανής

ύπερφασιστοῦ Κερκύρας, παρὰ Παναγιώτου Δοξαρᾶ. Ἰππέως Λακεδαιμονίου, ρύκε Μάτιον τε'. »
Ορθῶς παρατηρεῖ ὁ Μουστοζύδης ὅτι ὁ Δοξαρᾶς κακῶς ἔχρησε τῇ λέξει ἐκτύπωμα ἐπὶ ζωγραφίας.

Ο φίλος κ. Σ. Η. Λάμπρος ἀναφέρει, ὅτι εἰς τὴν ἐν Λευκάδῃ ἐκκλησίᾳν τοῦ ἄγίου Δημητρίου ὑπάρχουσιν ἕργα τοῦ Δοξαρᾶ· τοιαῦτα δὲ εἶναι αἱ τέσσαρες εἰκόνες τοῦ δεσποτικοῦ⁽¹⁾. Ἐν τῇ οἰκίᾳ Μελισσινοῦ ὑπῆρχον τέσσαρες μεγάλαι ἰστοριογραφίαι, αἵτινες κατὰ τὸ Μουστοζύδην, εἰσὶν ἕργα τοῦ Δοξαρᾶ⁽²⁾. Ο σειρμὸς τοῦ 1893 ὑπῆρξεν ἡ αἰτία ὥστε τρεῖς κατεστράφησαν καὶ τὴν σήμερον σώζεται μόνον μία μέτρων $2,25 \times 1,70$, τὴν ὥποιαν κατέχει ὁ κ. Κωνσταντῖνος Μελισσινός. Εἶναι μυθιστορικὴ παράστασις. Κάτωθεν δὲ τῆς εἰκόνος πρὸς τὰ δεξιά εἴναι κύων. Η σεβαστὴ δέσποινα ὑπερογδονηκοντοῦτις Λαύρα Βολτέρο, τὸ γένος Μελισσινοῦ, εἶπεν ἡμῖν, ὅτι παρὰ τῶν προγόνων εἶχεν ἀκούσει ὅτι ὁ Δοξαρᾶς κατέψκει παρὰ τῇ οἰκίᾳ Μελισσινοῦ καὶ ὅτι ὁ κύων των ὀσάκις τὸν ἔβλεπεν ὑλάκτει καὶ τῷ ἐπειθετο. Ο καλλιτέχνης δὲ χάριν ἀστεῖσμοῦ πρὸς ἐνθύμησιν τῆς ἔχθρας τοῦ κυνός τὸν ἔζωγράφησεν εἰς τὸν πίνακά του.

Τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ Δοξαρᾶ ἦσαν ἔργα νεανικὰ καὶ τὸ σωζόμενον ἔχει τὴν σχετικὴν ἀξίαν. Ο Κατραμῆς λέγει, ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα εἶνε ἔργα τοῦ νεοῦ τοῦ Παναγιώτου καλουμένου Νικο-

λάσου, ⁽¹⁾ ἤλλ' εἰς μίαν εἰκόνα εἰσέμεν τὴν χρονολογίαν 1679, ἀρά εἶναι τῆς χειρός τοῦ πατρός. Ο Χιώτης⁽²⁾ ἴστορει, ὅτι εἰς τὸν ἐν Ζακύνθῳ ναὸν τοῦ ἄγίου Δημητρίου τοῦ Κόλλα, ὑπάρχει εἰκὼν παραστάνεισα τὸν ἄγιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν καὶ τὴν ἄγιν Βαρβάραν καὶ ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι ἔργον τοῦ Παναγιώτου Δοξαρᾶ. Ἀλλ' ὁ ἀειμνηστος ἴστορις γράφεις ἐπιλανάτο, διότι εἰς τὸ βιβλίον Α' τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἄγίου Δημητρίου τοῦ Κόλλα σει. 166, σωζόμενον εἰς τὸ ἐνταῦθα ἀρχεῖον πολιτεῖον, εὑρέμενον τὴν ἔξης σημείωσιν : 1757 Δεκεμβρίου πρώτη, ἔκομι ἔνα κόνισμα μεγάλο τὸν ἄγιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν καὶ τὴν ἄγιν Βαρβάραν καὶ τὸ ἴστορησε ὁ Νικόλαος Κουτούζης μὲ τὴν ἀσητέντζα⁽³⁾ τοῦ Δασκάλου τοῦ Δοξαρᾶ καὶ τοῦ ἔκωκα τρία τζεκίνια τοῦ Κουτούζη». Η εἰκὼν αὕτη, μεγάθειος μέτρων $1,10 \times 80$, φρίνεται ὀμέσως πρὸς τὰ δεξιά, ἀμφὶ εἰσέρχεται τις εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἐκκλησίαιν.

Τὰ σπουδαιότερα ἀμφὶ δὲ καὶ τὰ συγκατικότερα καὶ γνωστότερα ἔργα τοῦ Παναγιώτου Δοξαρᾶ ἦσαν αἱ εἰκόνες ἐν τῇ σύρανίᾳ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ ναοῦ τοῦ πολιούχου τῶν Κερκυραίων.

Απὸ τοῦ 1521 τὸ ἵερὸν λείψανον τοῦ ἄγίου Σπυρίδωνος λόγῳ προκόπου ἀνήκει εἰς τὴν εὐπάτριδα εἰκογένειαν τῶν Βουλγάρων. Τὸ λείψανον τοῦ Ἅγίου μετεφέρετο ἀπὸ ἐκκλησίας εἰς ἐκκλησίαν ἔνεκα τῶν ἑκάστοτε περιστάσεων, καὶ τέλος ἀνηγέρθη ὁ νῦν ὑπάρχων τοῦ Ἅγίου ναός, ὃστις ἔγκαινασθεὶς τῷ 1589, συνεπληρώθη ἐξ ὀλοκλήρου τῷ 1594 καὶ τῷ 1590 προσετέθη τὸ κωδωνοστάσιον. Εν τῷ ναῷ τούτῳ ἔγένετο ἐπανειλημμένως καὶ γίνονται πλεῖσται βεττιδεις καὶ καλιώπισμαί, κατὰ μέρος δὲ ἐκτάκτων συνδρεμῶν τῶν χριστιανῶν. Καὶ αὕτη ἡ εἰκογένεια Βουλγαρῆς ἔστις καὶ θεικόνεις ζῆτον εἰς καλλωπισμὸν τοῦ ναοῦ τούτου. Ο ἐπισημότερος τῶν στολισμῶν ἔγένετο τῷ 1727 ὑπὸ εὐλαβῶν χριστιανῶν ἐις τῶν περικαλλεστάτων εἰκόνων, αἵτινες ἐκόσμουν τὴν ὁροφήν. Αἱ εἰκόνες ἦσαν δεκαεπτά, ἔξι δὲν αἱ μὲν κατὰ τὰς γωνίας τέσσαρες, παρίστων τοὺς Εὐαγγελιστάς, αἱ δὲ λειπαὶ 13 ἀντικείμενον εἶχον τὰ κατὰ τὸν Βίον καὶ μετὰ θάνατον θαίματα τοῦ πολιούχου τῶν Κερκυραίων. Επειδὴ ὅμως αὕται ἐπαλαιώθησαν καὶ ἐφθάρησαν ὑπὸ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῶν πολιῶν θυμιαμάτων, ηγαγκάσθη ὁ ἱεροκήτης τοῦ ναοῦ μικαρίτης ιερομόναχος Γεωργίος Βουλγαρῆς νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτάς διὰ νέων, ὃς ὁ μακαρίτης ζωγράφος Νικόλαος Ασπιώτης ἐντέγραψε καθ' ὅσον ἡδύνατο ἀπὸ τῶν πυλαιῶν, αἵτινες ἄλλως τε τοσοῦτον ἦσαν σεσαθρωμέναι, ὥστε ἀφηρέθησαν κατακερματισμέναι, μόλις τριῶν

(1) Παναγιώτου Δοξαρᾶ Ηερὶ Ζωγραφίας κλ. Ἀθηναίς. 1871, σελ. iδί.

(2) Ἐνθα ἀν. σελ. 20.

(1) Φιλολογικὰ Ἀνάλεκτα. Ζακύνθῳ 1879, σελ. 360.

(2) Ἰστορικὰ Ἀπομνημονεύματα τόμ. ΣΤ'. Ζάκυνθος 1887 σελ. 402.

(3) Ἀσητέντζα = βοήθεια.

ΙΩ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.

'Ο δρραδών

ΙΩ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ. Είσοδος μονής Μεγ. Σπηλαίου

τεσσάρων περισσεισῶν⁽¹⁾. Ἐκ τῶν περισσεισῶν εἰκόνων τῷ 1888 εἰδέμεν δύο ἐν τῇ ἐν Κερκύρᾳ μονῇ τῆς ἀγίας Εὐφρονίας καὶ εἰς τὸ ἐκκλησίδιον Βλαχέραινα ἐπὶ τῆς λίμνης Χαλικιοπούλου πρότοῦ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ Ποντικονῆσον, εἰδέμεν καὶ ἑτέρας δύο εἰκόνας, τὴν μὲν παριστάνουσαν τὸ θαύμα τοῦ ἀγίου Σπυρίδωνος καλοῦντος ἀπὸ τοῦ τάφου τὴν θυγατέρα του Εἰρήνην, τὴν δὲ τὴν ἄπιστον γυναῖκα. Ἐν τῷ ἐκκλησίδιῳ τούτῳ ὑπῆρχεν ἑτέρα εἰκὼν τοῦ θαύματος τοῦ ὄφεως, ἀλλ᾽ ὁ καιρὸς τὴν εἶχε καταστρέψη εἰς τρόπον ὥστε μόλις ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀγίου, ἡ χεὶρ καὶ ὅλίγον τοῦ σώματος διετηροῦντο. Ἡ μοναχὴ ἔδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν μακαρίτην ἀγιογράφον Μαρίνον Τζιριγώτην, ὅστις ἐκόλλησεν ἐπὶ σαΐδος τὸ περισσέν, ἐπιδιώρθωσε τὰ ὑπόλια πα καὶ κατεῖχεν αὐτὴν εἰς τὸ κελλί της. Ἡ ἀπώλεια τῶν εἰκόνων τούτων εἶνε βεβαίως μεγίστη ἀπώλεια διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. "Ἄν τι κατὰ καιροὺς ἴδιοκτήται τῆς ἐκκλησίας ἐγνώριζον τὴν σημασίαν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἴστορίᾳ τῆς τέχνης τῶν εἰκόνων, θὰ ἐφρόντιζεν περὶ συντηρήσεως αὐτῶν καὶ θὰ ἐκάλουν ξένον καλλιτέχνην διὰ τὴν διάσωσιν." Αλλως τε, ἀφοῦ αἱ εἰκόνες ἔξωθελισθησαν τῆς θέσεώς των, ἐπορεύε νὰ ἀφήσουν αὐτὰς μετὰ προσοχῆς ἐιαφύλακτοντες τὰς περισσεισάς, χωρὶς νὰ τὰς ἀφήσουν νὰ περιπλανηθῶσιν ἀπὸ ἐκκλησίας εἰς ἐκκλησίαν.

['Δικολουθεῖ]

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

(1) "Ορα τὸ περὶ Πλαγιώτου Δοξαρᾶ ἄρθρον ἐν τῇ Οἰκιακῇ Ἀρθοδέσμῃ, περιδικὸν Κερκύρας τοῦ 1875 Ἀριθ. 1.

F. LISZT^{*}

'Απὸ τοῦ θανάτου τοῦ Παγανίνη σύδεις ἐκτελεστῆς εἴχε προξενήσῃ εἰς τοὺς Ἰταλούς τοιαύτην βαθεῖαν ἐντύπωσιν. Ἐν Βερολίνῳ οἱ φοιτηταὶ ἀποξευγγύουσι τοὺς ἵππους καὶ ἀξιοῦσι νὰ σύρωσιν αὐτοὶ τὴν ἀμαζαν. Ἐν Πέστη οἱ Ούγγροι τῷ προσφέρωσι τιμητικὴν σπάθην. Ἐν Βερολίνῳ πάλιν ἐνθουσιωδεῖς νεάνιδες ἀμφισβητοῦσι τὰς τρίχας τοῦ προσκεφαλαίου, ἐπὶ τοῦ ὄπείου εἴχε καθίση πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου.

Κυριολεκτικῶς ὁ Λίστ ἐβάδισεν ἐπὶ ἀνθέων καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον. Πολλάκις κατὰ τὰς περισσειας του συνέδαινε νὰ εὕρῃ εἰς σταθμὸν σίνεδρο ποτε νεάνιδας λευχειμανούσας, κοστούσας εἰς τὰς χεῖρας μεγίστας ἀνθοδέσμας καὶ ἀναμενούσας τὸν καλλιτέχνην ὅπως τὸν ὄδηγήσωσι πρὸ κλειδοκυμβάλου προπαρεσκευασμένου ἥδη καὶ καταστολίστου ὑπ' ἀνθέων. Καθ' ὅλον τὸν δρόμον ἡνθοδόλους αὐτόν. Κόμησά τις Πολωνίς τὸν ἐδέχετο τακτικῶς ἐντὸς αἰθεύσης ἀντὶ τάπητος ἔχούσης παχὺ στρῶμα πετάλων ῥόδων, θέλουσα νὰ συμβολίσῃ σύτῳ τὸν ἀκανθῶν ἔρωτά της καὶ τὴν ἀπειρον πρὸς τὴν τέχνην του λατρείαν της. Ἀλλη κόμησσα, Γαλλίς, τὴν ὄπείαν ἔθειμαζε πολὺ ὁ καλλιτέχνης καὶ ἦτις ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὸν ἡγάπησεν ἐνθέρμως, ἔλεγεν ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ της ὅτι «τινὲς ἡμέραι μόνον ἀγάπης ἐκ μέρους τοῦ Λίστ ἦτο ἀρκετὴ εὐδαιμονία διὰ μίαν ὄλοληρον ζωήν».

*) Τέλος.